

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2023.29-30.28>

УДК 712:635.9

РОЛЬ МЕМОРІАЛЬНИХ САДОВО-ПАРКОВИХ КОМПЛЕКСІВ У ЗБЕРЕЖЕННІ КУЛЬТУРНОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ СПАДЩИНИ

Лисучевська Марина Юріївна¹, Косик Оксана Іванівна²

¹Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна,
e-mail: lisuchevskaya@gmail.com, orcid: 0009-0006-4832-4073

²Кандидат біологічних наук, доцент,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна,
e-mail: o_kosyk@knu.ua, orcid: 0000-0003-0873-3180

Анотація. У статті подано огляд українських та світових меморіальних парків, визначено їх функціональність та вплив на сучасне суспільство. Розглянуто їхню роль, історію, архітектурні особливості. З'ясовано, що меморіальні садово-паркові комплекси впливають на формування історичної свідомості та поширення культурних цінностей. Окреслено, що вони є важливими елементами культурної спадщини та гармонійного розвитку сучасного суспільства. Показано значення цих об'єктів для збереження пам'яті про трагічні події та стихійні лиха, інформування населення щодо суспільно важливих проблем сьогодення. **Метою дослідження** є аналіз впливу і значення меморіальних садово-паркових комплексів у сучасному суспільстві та з'ясування їхньої ролі у формуванні історичної пам'яті, свідомості та моральних цінностей епохи. **Методологія дослідження** базується на аналізі літературних джерел, архівних матеріалів та проведенні експертних оцінок.

Результати аналізу показують, що меморіальні садово-паркові комплекси відіграють важливу роль у збереженні та популяризації культурної та історичної спадщини, забезпечуючи доступ до цінних об'єктів для широкої громадськості. Вони є не лише місцями зберігання артефактів минулих епох, а й центрами освіти, культурно-просвітницької роботи та туристичного розвитку.

Наукова новизна полягає у виявленні ключової ролі, яку відіграють меморіальні садово-паркові комплекси у збереженні та популяризації культурної спадщини, а також у пропозиціях щодо поліпшення їх ефективності у збереженні історичних цінностей. Їх значення полягає у тому, що вони є не лише місцями відпочинку, а й носіями пам'яті, що відображається у пейзажі, архітектурі, скульптурі та багатьох елементах, що розповідають про історію. Меморіальні сади та парки сприяють збереженню історичних фактів, традицій, культурних цінностей та спадщини суспільства, розширюють освітні можливості та сприяють розвитку туризму. Вони стають важливими центрами, що відображають багату спадщину країни та служать місцем патріотичного виховання і культурного обміну.

Практична значущість полягає у розкритті функціоналу меморіальних садово-паркових комплексів, спрямованого на збереження та популяризацію культурної та історичної спадщини, що сприятиме подальшому розвитку культурно-мистецького середовища та туристичному потенціалу регіонів.

Ключові слова: меморіальні парки, меморіальні садово-паркові комплекси, історична пам'ять, культурна спадщина.

ВСТУП

Меморіальні об'єкти є не лише центрами культурно-історичної спадщини, а й відіграють важливу роль у житті сучасних міст і населених пунктів, виконуючи різноманітні функції: містотворчу, екологічну, рекреаційну, соціальну, архітектурно-декоративну тощо.

З'явившись у містах античного світу, меморіальні комплекси поєднували в собі різні види мистецтв і відображали естетичні вподобання, технічні досягнення та ідеологічні цінності історичної епохи. Починаючи з доісторичних спільнот, люди створювали святилища в парках, щоб відзначити особливі місця. Вони висаджували священні гаї та використовували інші прийоми паркового дизайну для відтворення пам'яті про історичні події чи постаті.

Меморіальні парки можуть створюватися на честь національних героїв, видатних митців, політичних і громадських діячів, які зробили вагомий внесок у розвиток держави. Меморіальні парки впливають на збереження пам'яті про відомих людей, історичні події чи культурні цінності. Вони є важливими елементами культурної спадщини та гармонійного розвитку нашого суспільства.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Питанням вивчення меморіальних парків займалася низка відомих фахівців: Л. Скоріненко, В. Маланюк, Ю. Клименко, Г. Зеленюк, І. Годя, К. Гамалій.

Н. Олексійченко [13] вважає, що меморіальні парки – це «...специфічні культурні простори, у яких поєднуються кілька складників: історичний, пам'ятковий, екологічний, архітектурний, антропологічний та міфологічний». Також наголошує на важливості меморіальних парків як місць, де можна зберегти «...пам'ять про історію, культуру та природу та як важливих факторів формування національної свідомості та ідентичності», і підкреслює, що меморіальні парки можуть стати «...важливими платформами для вивчення та розуміння нашої історії та культурної спадщини, а також для розвитку туризму та патріотизму». Поняття «меморіальні парки» С. Сторожук [22] розкриває як території, які присвячені пам'яті конкретних історичних подій або людей. Такі парки можуть містити «...пам'ятники, меморіальні дошки, скульптури, фонтани, дерева чи квіткові композиції, що відображають певні історичні події або вшановують особистості, які зробили значний внесок у розвиток краю або культури».

МЕТА

Мета дослідження – розкрити значення меморіальних садово-паркових комплексів

у сучасному суспільстві та з'ясувати їхню роль у формуванні історичної пам'яті, свідомості та моральних цінностей епохи.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Робота меморіальних парків як складників культурної спадщини нерозривно пов'язана з постійною еволюцією як їхніх територій, так і міського оточення. Питання збереження ландшафтних об'єктів архітектури на сучасному етапі не може ігнорувати концепцію адаптації, особливо в контексті зменшення площ рекреаційних зон у мегаполісах. Із цим пов'язане також розуміння адаптації, яке виходить за рамки простого пристосування матеріальних компонентів паркового простору до потреб відпочинку населення та передбачає аналітичний підхід до визначення відповідності функціонального призначення та символічного змісту паркового середовища сучасним ідеологічним поглядам суспільства. На підставі аналізу функціонального призначення парків у Києві виявлено, що серед 111 об'єктів 18 є меморіальними, при цьому 10 із них присвячено подіям та наслідкам війн.

Одним із найвідоміших меморіальних парків України є Національний історико-меморіальний заповідник «Бабин Яр» (рис. 1).

Він створений у Києві, де сталася одна з найтрагічніших подій Голокосту в Україні та світі. Ландшафт та архітектурні об'єкти відтворюють атмосферу трагічних подій і викликають глибокі емоції співчуття. Декоративні рослини у парку підбирали з урахуванням символізму, екологічної сумісності, а також із метою створення відповідної атмосфери. Рослинні об'єкти та численні скульптури і пам'ятники гармонійно інтегрувалися у природний ландшафт і відіграли важливу роль у створенні художнього образу подій минулого.

У Бабиному Яру встановлено багато пам'ятників, які є символами пам'яті, визнання та вшанування жертв тоталітарних режимів і нацизму, що виражають спільний протест проти геноциду, терору та голокосту. Усі вони слугують як нагадування про страшні події минулого, є закликом до збереження миру, гідності та толерантності.

Парк є не лише місцем пам'яті, а й психологічним інструментом, який спонукає до роздумів про наслідки насильства та тоталітарних режимів.

Ще одним важливим символом пам'яті про трагічні події війни та національної гідності є меморіальний комплекс «Пагорби Слави» (рис. 2), який було закладено 23 лютого 1948 р. у Львові за спільним проектом

Рис. 1. Національний історико-меморіальний заповідник «Бабин Яр»

Рис. 2. Сучасний меморіальний комплекс «Пагорб Слави» у Львові

архітекторів Андрія Натальченка, Генріха Швецького-Вінецького та Івана Персікова.

Територія парку озеленена місцевими видами дерев'янистих декоративних рослин, які добре адаптовані до кліматичних умов та забезпечують тінь і затишок для відвідувачів. У парку розміщені інтегровані в ландшафт скульптури та пам'ятники. Вони мають велике значення для створення художнього образу та співгри з природним оточенням. На території парку встановлено п'ять курганів, на кожному з яких розміщено пам'ятники та

плити з іменами загиблих воїнів. На центральному кургані височіє величезний монумент «Батьківщина-мати». Територія парку озеленена місцевими видами дерев'янистих декоративних рослин, які добре адаптовані до кліматичних умов та забезпечують тінь і затишок для відвідувачів. У парку розміщені інтегровані в ландшафт скульптури та пам'ятники. Вони відіграють важливе значення для створення художнього образу та співгри з природним оточенням. На території парку встановлено п'ять курганів, на кожному з яких

розміщено пам'ятники та плити з іменами загиблих воїнів. На центральному кургані височіє величезний монумент «Батьківщина-мати» – символ перемоги над нацизмом.

Цей парк символізує пам'ять про тих, хто віддав своє життя за свободу та незалежність.

Слід зазначити, що роль меморіальних парків у світі полягає не тільки у збереженні культурно-історичної спадщини, вшануванні пам'яті героїв чи відомих постатей, а й у висвітленні трагічних подій як нагадування людству про масштабні наслідки бездумної діяльності людини, які можуть зруйнувати долі декількох поколінь людства.

«Парк Миру» у Японії (рис. 3) – це меморіальний комплекс, установлений у Хіросімі – першому місті у світі, що стало жертвою ядерної атаки 6 серпня 1945 р.

Хіросімський меморіальний «Парк Миру» внесено до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Важливо відзначити, що саме тут був епіцентр ядерного вибуху. Будівлю не реставрували, і вона збереглася у стані, у якому вона була безпосередньо після бомбардування. Нині її руїни стали символом миру в усьому світі та служать нагадуванням людству про трагічну подію. Однак основним акцентом парку є зелені насадження, що створюють атмосферу спокою і життєрадісності. На території розміщений ставок із водою, яка символізує відновлення, плинність часу і перемогу життя.

Це місце, де відвідувачі можуть побути у тиші та роздумах. Парк Миру в Хіросімі є символом миру, відродження, надії та відновлення після атомного вибуху, який стався в місті під час Другої світової війни.

Меморіальний парк Шицзячжуан Андер (рис. 4) розташований біля мальовничого східного підніжжя гір Тайхан.

Територія вирізняється красивими пейзажами та пишною зеленню, а також багата символами Лазурного Дракона, Білого Тигра, Чорної Черепахи та Птаха Вермільйона, що робить її привабливим для людей місцем. Дизайн «Хмарного дзеркала» віддзеркалює повагу до традиційної похоронної культури, водночас трансформуючи концепцію дизайну традиційних кладовищ. З акцентом на ландшафтному дизайні, артистизмі та персоналізації, він прагне втілити гармонійну, мирну, розслаблену і теплу гуманістичну ландшафтну атмосферу із сильним почуттям церемонії та артистизму. Вільні від емоцій теплі простори мають на меті забезпечити людям фізичну і психічну релаксацію, дати можливість живим зцілити свої печалі, пропонуючи місце спочинку для померлих. Мета цього меморіального комплексу – досягти симбіотичного і радісного співіснування між людиною і природою.

Історія Арлінгтонського військового кладовища – меморіального комплексу у Вашингтоні (рис. 5) почалася у другій половині XIX ст. під час Громадянської війни

Рис. 3. Меморіальний комплекс «Парк Миру» у Хіросімі, Японія

Рис. 4. Меморіальний парк Шицзячжуан Андер у Китаї

Рис. 5. Арлінгтонський військовий цвинтар у Вашингтоні, США

у США, коли відбулася смертельна битва між північними і південними військами, унаслідок якої штати зазнали великих втрат – понад три тисячі солдатів загинули. Виникла проблема з похованням такої великої кількості загиблих. Тоді влада вирішила використати земельну ділянку в Арлінгтоні для створення нового кладовища.

Перебуваючи у парку, чітко усвідомлюєш, наскільки вражаючою є система військових традицій у США та якою великою є відповідальність перед військовою службою. На гранітних надгробках, виконаних із білого

каменю, застосовано єдиний шрифт та спільну символіку, і сама атмосфера цього місця є необхідним елементом ідентичності та життя у Сполучених Штатах. Ті, хто заплатив найвищу ціну за незалежність і свободу, поховані тут із найвищими почестями, які країна може надати.

Парк пам'яті Великої синагоги в Освенцимі (рис. 6) – це меморіальний парк, присвячений Великій синагозі в Освенцимі, Польща.

Синагога була зруйнована на початку Другої світової війни. У 1939 р. Велика

Рис. 6. Парк пам'яті Великої синагоги в Освенцимі, Польща

синагога була підпалена, а потім зруйнована нацистськими окупантами. Після війни вона так і не була відновлена, а місце, де вона стояла, залишилося порожнім як свідчення подій війни. Із роками ця територія заросла деревами і чагарниками. Через вісімдесят років після руйнування синагоги жителі Освенцима вирішили створити у цьому районі парк пам'яті і спогадів. У парку є меморіальні дошки, що розповідають про історію синагоги, лавки для відвідувачів із символічною перфорацією, що відображають орнаменти Великої синагоги, і рослинність – понад 20 видів дерев, чагарників і квітів. Це місце повинно забезпечити жителям і туристам спокій та місце для роздумів. Дизайн парку покликаний нагадувати відвідувачам про форму синагоги. Навколо центру споруди і кам'яних плит архітектори створили контур храму у вигляді тонкого бордюру, що відокремлює центр парку від навколишньої зелені. Головним архітектурним елементом парку є мозаїка із сорока сірих кам'яних плит, які раніше вважалися промисловими відходами. На кожній плитці є «рельєфи» різної глибини, що перетинаються і зовнішній вигляд яких змінюється під впливом освітлення, символізуючи людські долі, які перетнулися в житті і розійшлися в різних напрямках. Парк був створений для того, щоб нагадати людям про мультикультурну історію і традиції відкритості різним релігіям і традиціям.

Меморіальний парк Сіань (рис. 7) розташований у місті Сіань, що знаходиться у провінції Шеньсі, Китай.

Він є відомим історичним та культурним об'єктом, який вражає своєю архітектурною довершеністю та природною красою. Головною атракцією Меморіального парку Сіань є Теракотова армія – одна з найунікальніших археологічних знахідок XX ст., представлена тисячею фігурок військових воїнів, коней і колісниць, виготовлених із глини, які були поховані разом з імператором Цинь Ши Хуанді в III столітті до н. е. Ці фігури відрізняються за розмірами і деталями, що робить їх дуже реалістичними та вражаючими. Меморіальний парк знаходиться у мальовничому місці, має добре розвинену інфраструктуру для прогулянок та відпочинку, де можна насолодитися гармонією між культурою та природою. Меморіальний парк Сіань приваблює туристів з усього світу, відкриваючи їм культуру та історію Китаю.

Вікторіанський меморіал жертвам насильства в Сідней у Мельбурні (рис. 8) – це меморіальний об'єкт, який ушановує пам'ять жертв насильства в Сідней, зокрема Вікторіанської епохи (перша половина XIX ст.). Він виконаний у лаконічній манері, включає у себе різноманітні компоненти та символіку, які наголошують на важливості боротьби з насильством у Сідней та підтримки жертв.

Вікторіанський меморіал є символом боротьби та пам'яті про жертв насильства в родині, підкреслює їхнє право на життя без страху та насильства. Меморіал є також засобом підвищення обізнаності громадян щодо насильства в Сідней та важливим суспільним місцем для сьогодення.

Рис. 7. Меморіальний парк Сіань, Китай

Рис. 8. Вікторіанський меморіал, присвячений жертвам насильства в сім'ї у Мельбурні, Австралія

Меморіальний музей Сморитиванського землетрусу (рис. 9) розташований у місті Бхудж, штат Гуджарат, Індія.

Парк є частиною Меморіалу землетрусу Сморитиван, який був створений у пам'ять про землетрус 2001 р., епіцентром якого був

Рис. 9. Меморіальний музей С্মритиванського землетрусу

Бхудж. Меморіал розкриває унікальну дику природу, культурну спадщину та ремесла заповідного регіону Кутч. Мета проекту полягала у створенні не просто музею, а громадського простору, де мешканці могли б збиратися і святкувати значні події та фестивалі.

ВИСНОВКИ

Меморіальні об'єкти відіграють важливу роль у світі як історичні, культурні та соціальні

символи, нагадуючи суспільству про події, людей і цінності минулого. Вони зберігають історію та спадщину певного регіону, нації або спільноти, дають змогу зберегти спогади про події, які мають історичне або культурне значення, виконують освітню функцію, допомагають поколінням вивчати минуле, розуміти свою історію та цінності. Меморіальні об'єкти, присвячені трагедіям та конфліктам, наголошують на важливості запобігання подібним подіям у майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

[1] Ассман А. Простори спогаду. Форми трансформації культурної пам'яті / пер. з нім. К. Дмитренко, Л. Доронічева, О. Юдіна. Київ : Ніка-Центр, 2018. 440 с.

[2] Бабин Яр: відновити історичну правду. URL: <http://www.istpravda.com.ua/columns/2011/09/26/56627/>.

[3] Бессонова М.М. Меморіальні онлайн-проекти, присвячені Другій світовій війні: досвід зарубіжних країн. *Історико-політичні студії*. 2015. № 2. С. 5–14. URL: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/17449>.

[4] Білоус В.І. Садово-паркове мистецтво: коротка історія розвитку та методи створення художніх садів : навчальний посібник. Київ : Науковий світ, 2016. 300 с.

[5] Гатальська Н.В. Оцінка колористичних особливостей ландшафту *Агробіологія*. 2012. Вип. 8(94). С. 54–57.

[6] Історичні відомості парків Києва. 2010. С. 1. URL: <http://shev.gov.ua>.

REFERENCES

[1] Assman, A. (2018). *Prostory spohadu. Formy transformatsii kulturnoi pamiaty*. [Spaces of memory. Forms of cultural memory transformation] per. z nim. K. Dmytrenko, L. Doronicheva, O. Yudin. Kyiv: NikaTsentr, 440 p. [in Ukrainian]

[2] Babyn Yar: vidnovyty istorychnu pravdu. [Babyn Yar: to restore the historical truth]. Retrieved from: <http://www.istpravda.com.ua/columns/2011/09/26/56627/> [in Ukrainian]

[3] Bessonova, M.M. (2015). Memorialni on-lain proekty, prysviacheni Druhii svitovii viini: dosvid zarubizhnykh krain [Memorial online projects dedicated to the Second World War: the experience of foreign countries]. *Istoryko-politychni studii: zb. nauk. pr.*, 2. Kyiv: KNEU, № 2. S. 5–14. [in Ukrainian]

[4] Bilous, V.I. (2016). *Sadovo-parkove mystetstvo: Korotka istoriia rozvytku ta metody stvorennia khudozhnykh sadiv*: [navch. posib.]. [Garden and park art. A brief history of the development and methods of creating artistic gardens] K. Naukovyi svit, 300 s. [in Ukrainian]

- [7] Киридон А.М. Етос пам'яті. Національна та історична пам'ять. *Пріоритети*. 2012. Вип. 2. С. 378–401. URL: <http://old.uinp.gov.ua/sites/default/files/userupload/zbirnyk2.pdf>.
- [8] Кирилук О. Українська національна ідентичність, національна пам'ять та національна резистентність. *Тоталітаризм як система знищення національної пам'яті* : зб. наук. пр. за матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю, м. Львів, 11–12 червня 2020 р. Львів : ЛНМУ ім. Данила Галицького, 2020. С. 226–229. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/32668/2/TSDNM_2020_Kiriliuk_O-Ukrainski_natsionalna_226-229.pdf.
- [9] Клименко Ю.О. Старовинні парки України загальнодержавного значення : довідник. Тернопіль : Мандрівнець, 2017. Ч. 1. С. 34.
- [10] Мардер А. Пам'ятки архітектури та містобудування України : довідник / за заг. ред. А.П. Мардера, В.В. Вечерського. Київ : Техніка, 2000. 320 с.
- [11] Набок С. Простір і пам'ять: на перехрестях контекстів. *Наукові записки*. 2017. Вип. 5–6(91–92). С. 244–253. URL: <https://ipiend.gov.u>.
- [12] Нора П. Тєперішнє, нація, пам'ять / пер. з фр. А. Рєпа. Київ : Кліо, 2014. 272 с.
- [13] Олексійченко Н.О. Особливості тематичного навантаження меморіальних парків м. Києва. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Лісівництво та декоративне садівництво*. 2017. Вип. 187. Ч. 1. С. 99–105.
- [14] Олексійченко Н.О. Характеристика меморіальних парків воєнної тематики. *Науковий вісник НЛТУ України. Ландшафтна архітектура і сучасність*. 2016. Вип. 23.9. С. 126–131.
- [15] Парк «Перемога» у Києві. URL: <http://kyiv.ridna.ua/2016/03/park-peremoha-v-kyjevi-najstarishekoleso-ohlyadu-trykordonnyk-kostya-i-putin-vbronzovij-husttsi-foto/>.
- [16] Парк «Тарашанець». URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Парк_»Тарашанець.
- [17] Парк партизанської слави (Київ). URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Парк_партизанської_слави_\(Київ\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Парк_партизанської_слави_(Київ)).
- [18] Парки Києва – пам'ятки садово-паркового мистецтва. «Аскольдова могила» – парк-пам'ятка місцевого значення. Київ, 2014. 20 с.
- [19] Перелік територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення станом на 01.01.2014. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
- [20] Симоненко І. Особливості структури історичної пам'яті українського народу та шляхи формування національного історичного нарративу. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 1(10). С. 51–61.
- [21] Солдатенко В.Ф. Про культуру національної пам'яті (на прикладі ставлення до історії Револуції). *Пріоритети*. 2012. Вип. 2. С. 3–64.
- [22] Сторожук С.В., Гоян І.М., Федик О.В. Роль колективної пам'яті в процесі формування національної єдності: український вимір. *Гуманітарний часопис*. 2018. № 1. С. 11–22.
- [23] About the New York City AIDS Memorial Design. New York City AIDS Memorial. 2020. URL: <https://www.nycaidsmemorial.org/design>.
- [5] Hatalska, N.V. (2012). Otsinka kolorystychnykh osoblyvostei landshaftu [Evaluation of the color characteristics of the landscape]. *Ahrobiolohiia: zb. nauk. Prats*, 8 (94). S. 54–57. [in Ukrainian]
- [6] *Istorychni vidomosti parkiv Kyieva* (2010). [Historical information of the parks of Kyiv]. Retrieved from: <http://shev.gov.ua>. [in Ukrainian]
- [7] Kyrydon, A.M. (2012). *Etos pamiat. Natsionalna ta istorychna pamiat*. [The ethos of memory]. Kyiv: Priorytety, Vyp. 2. S. 378–401. Retrieved from: <http://old.uinp.gov.ua/sites/default/files/userupload/zbirnyk2.pdf>. [in Ukrainian]
- [8] Kyryliuk, O. (2020). Ukrainski natsionalna identychnist, natsionalna pamiat ta natsionalna rezystentnist [Ukrainian national identity, national memory and national resistance]. *Totalitaryzm yak systema znyshchennia natsionalnoi pamiaty: zb. nauk. pr. za mater. Vseukr. nauk.-prakt. konf. z mizhnarodnoiu uchastiu (m. Lviv, 11–12 chervnia 2020r.)*. Lviv: LNMU im. Danyla Halytskoho, S. 226–229. Retrieved from: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/32668/2/TSDNM_2020_Kiriliuk_O-Ukrainski_natsionalna_226-229.pdf. [in Ukrainian]
- [9] Klymenko, Yu.O. (2017). *Starovynni parky Ukrainy zahalnodержавного значення: dovidnyk*. [Ancient parks of Ukraine of national significance: a guide]. Ternopil: Vyd-vo «Mandrivnets», Ch. 1: *Polissia ta Lisostep*. S. 34. [in Ukrainian]
- [10] Marder, A. (2000). Pamiatky arkhitektury ta mistobuduvannia Ukrainy. [Monuments of architecture and urban planning of Ukraine]. (Marder, A.P., Vecherskiy, V.V. Eds.). Kyiv: Tekhnika, 320 s. [in Ukrainian]
- [11] Nabok, S. (2017). Prostrir i pamiat: na perekhrestyakh kontekstiv [Space and memory: at the crossroads of contexts]. *Naukovi zapysky*, 5–6 (91–92) Kyiv: IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy. S. 244–253. Retrieved from: <https://ipiend.gov.u> [in Ukrainian]
- [12] Nora, P. (2014). *Teperishnie, natsiia, pamiat per*. A. Riepa. [The present, nation, memory trans]. Kyiv: Klio, 2014. 272 s. [in Ukrainian]
- [13] Oleksiichenko, N.O. (2017). Osoblyvosti tematychnoho navantazhennia memorialnykh parkiv m. Kyieva (Lisivnytstvo ta dekoratyvne sadivnytstvo). [Peculiarities of the thematic loading of memorial parks in Kyiv]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy – Scientific Bulletin of the National University of Bioresources and Natural Utilization of Ukraine*, 187. Ch. 1. K. : VTs NUBiP Ukrainy. S. 99–105. [in Ukrainian]
- [14] Oleksiichenko, N.O. (2016). Kharakterystyka memorialnykh parkiv voiennoi tematyky [Characteristics of war-themed memorial parks]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy (Landschaftna arkhitektura i suchasnist)*, 23.9. Lviv, S.126–131. [in Ukrainian]
- [15] *Park «Peremoha» u Kyievi* [Peremoha Park in Kyiv]. Retrieved from: <http://kyiv.ridna.ua/2016/03/park-peremoha-v-kyjevi-najstarishekoleso-ohlyadu-trykordonnyk-kostya-i-putin-vbronzovij-husttsi-foto/>. [in Ukrainian]
- [16] *Park «Tarashchanets»* [Tarashchanets Park]. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/Парк_»Tarashchanets [in Ukrainian]

[24] Berlin Memorial to the Murdered Jews of Europe. Eisenman Architects. URL: <https://eisenmanarchitects.com/Berlin-Memorial-to-theMurdered-Jews-of-Europe-2005>.

[25] Hutton P.H. *Memory Phenomenon in Contemporary Historical Writing: How Interest in Memory has Influenced our Understanding of History*. New York: Palgrave Macmillan, 2016. P. 246.

[17] *Park partyzanskoj slavy (Kyiv)* [Park of Partisan Glory (Kyiv)]. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/Park_partyzanskoj_slavy_ (Kyiv) [in Ukrainian]

[18] *Parky Kyieva – pamiatky sadovo-parkovoho mystetstva «Askoldova mohyla» – park-pamiatka mistsevoho znachennia* (2014). [Parks of Kyiv – monuments of garden and park art. «Askold's grave» is a park-monument of local importance]. K., 20 s. [in Ukrainian]

[19] *Perelik terytorii ta ob'ektiv pryrodnozapovidnoho fondu zahalnodержавного ta mistsevoho znachennia stanom na 01.01.2014 roku* [List of territories and objects of the nature reserve fund of national and local significance as of January 1, 2014]. Retrieved from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> [in Ukrainian]

[20] Symonenko, I. (2009). Osoblyvosti struktury istorychnoi pamiaty ukrainskoho narodu ta shliakhy formuvannia natsionalnoho istorychnoho naratyvu [Peculiarities of the structure of the historical memory of the Ukrainian people and the path of formation of the national historical narrative]. *Stratehichni priorityty*, 1(10). S. 51–61. [in Ukrainian]

[21] Soldatenko, V.F. (2012). Pro kulturu natsionalnoi pamiaty (na prykladi stavlennia do istorii Revoliutsii) [About the culture of national memory (on the example of attitude to the history of the Revolution)]. *Natsionalna ta istorychna pamiat: zb. nauk. pr. K. yiv: Priorityty*, Vyp. 2. S. 3–64. [in Ukrainian]

[22] Storozhuk, S.V., Hoian, I.M., & Fedyk, O.V. (2018). *Rol kolektyvnoi pamiaty v protsesi formuvannia natsionalnoi yednosti: ukrainskyi vymir* [The role of collective memory in the process of formation of national unity: the Ukrainian dimension]. *Humanitarnyi chasopys*, 1. S. 11–22. [in Ukrainian]

[23] *About the New York City AIDS Memorial Design*. (2020). [Out the New York City AIDS Memorial Desig]. New York City AIDS Memorial. Retrieved from: <https://www.nycaidsmemorial.org/design> [in Ukrainian]

[24] Berlin Memorial to the Murdered Jews of Europe. Eisenman Architects. Retrieved from: <https://eisenmanarchitects.com/Berlin-Memorial-to-theMurdered-Jews-of-Europe-2005> [in Ukrainian]

[25] Hutton P.H. (2016). *Memory Phenomenon in Contemporary Historical Writing: How Interest in Memory has Influenced our Understanding of History*. New York: Palgrave Macmillan, [Memory Phenomenon in Contemporary Historical Writing: Government Interest in Memory Influenced by Understanding of History]. P. 246. [in Ukrainian]

ABSTRACT***Lysuchevska M., Kosyk O. The role of memorial garden and park complexes in the preservation of cultural and historical heritage.***

The article provides an overview of Ukrainian and world memorial parks, defines their functionality and impact on modern society. Their role, history, and architectural features are considered. It is found that memorial garden and park complexes influence the formation of historical memory, consciousness and dissemination of cultural values. It is outlined that they are important elements of cultural heritage and harmonious development of modern society. The article shows the importance of these objects for preserving the memory of tragic events and natural disasters, and for informing the population about socially important issues of our time. The **purpose of the study** is to analyse the impact and significance of memorial garden and park complexes as a mechanism for preserving cultural and historical values, promoting their study and reproduction in the collective memory of society. The **research methodology** is based on the analysis of literary sources, archival materials, and expert assessments.

The results of the analysis show that memorial garden and park complexes play an important role in the preservation and promotion of cultural and historical heritage, providing access to valuable objects for the general public. They are not only places of storage of artefacts of past eras, but also centres of education, cultural and educational work and tourism development. The scientific novelty lies in the identification of the key role played by memorial garden and park complexes in the preservation and promotion of cultural heritage, as well as in proposals for improving their effectiveness in preserving historical values.

Memorial garden and park complexes play a key role in preserving and maintaining cultural and historical heritage. Their significance lies in the fact that they are not only places of recreation, but also carriers of memory, which is reflected in the landscape, architecture, sculpture and many elements that tell the story. Memorial gardens and parks contribute to the preservation of historical facts, traditions, cultural values and the nation's heritage, expand educational opportunities and promote tourism. They become important centres that reflect the country's rich heritage and serve as a place for patriotic education and cultural exchange.

The practical significance of the article lies in the development of recommendations for improving the efficiency of management of memorial garden and park complexes aimed at preserving and promoting cultural and historical heritage, which will contribute to the further development of the cultural and artistic environment and tourist potential of the regions.

Key words: memorial parks, memorial garden and park complexes, historical memory, cultural heritage.

AUTHOR'S NOTE:

Lysuchevska Maryna, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, e-mail: lisuchevska@knu.ua, orcid: 0009-0006-4832-4073

Kosyk Oksana, PhD, Associate Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, email: o_kosyk@knu.ua, orcid: 0000-0003-0873-3180

Стаття подана до редакції 15.11.2023 р.